

ИЗВЕСТИЯ НА НАРОДНИЯ МУЗЕЙ-ВАРНА

КНИГА IX (XXIV)

BULLETIN
DU MUSÉE NATIONAL
DE VARNA

TOME IX (XXIV)

1973

ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО — ВАРНА

RELIEFS DU HÉROS THRACE NON PUBLIÉS DE MUZÉE ARCHÉOLOGIQUE DE VARNA

Ognjana Savova

L'auteur publie 29 reliefs du héros thrace, conservés dans le Musée archéologique de Varna.

Les reliefs, dont on a fait une description typologique détaillée, sont groupés selon le schéma de prof. Kazarov. D'autre côté, les monuments sont groupés selon les places où ils sont trouvés. Tout cela nous donne la possibilité d'enrichir la carte archéologique de la région de Varna.

Les monuments sont datés à l'aide des plaques cultuelles analogiques, trouvées dans notre pays.

НОВИ ЕПИГРАФСКИ ПАМЕТНИЦИ ОТ ВАРНЕНСКО

Виолета Терзиева

През 1967 г. при изкопни работи на ул. VIII в гр. Девня бяха открити архитектурни детайли, строителна керамика и три фрагмента с гръцки надписи, които публикуваме тук.¹ Към тях прибавяме един отломък от Варна и фрагмент от оброчна плоча от с. Ветрино, Варненско.

1. Фрагмент от плоча. Варовик. Височина 0,147 м, ширина 0,168 м, дебелина 0,126 м. Музейната сбирка на гр. Девня. Инв. № 52 (обр. 1).

Върху сравнително добре огладената повърхност е издълбан гръцки надпис с височина на буквите 0,013 м.

[- - - - ω] γ Σ - - - - -

- - - - - Γαίου

- - - - - ς Μαξιμου[υ]

[- - - - - ω] γ Πολυγείκου

5 - - - - - Ἀσκληπιάδ[ου]

- - - - - διος v. Εὐφύμ[ου]

В лигатура са буквите: на 4-ти ред ΝΕ, 5-и ред ΝΠ, 6-и ред ΝΜ.

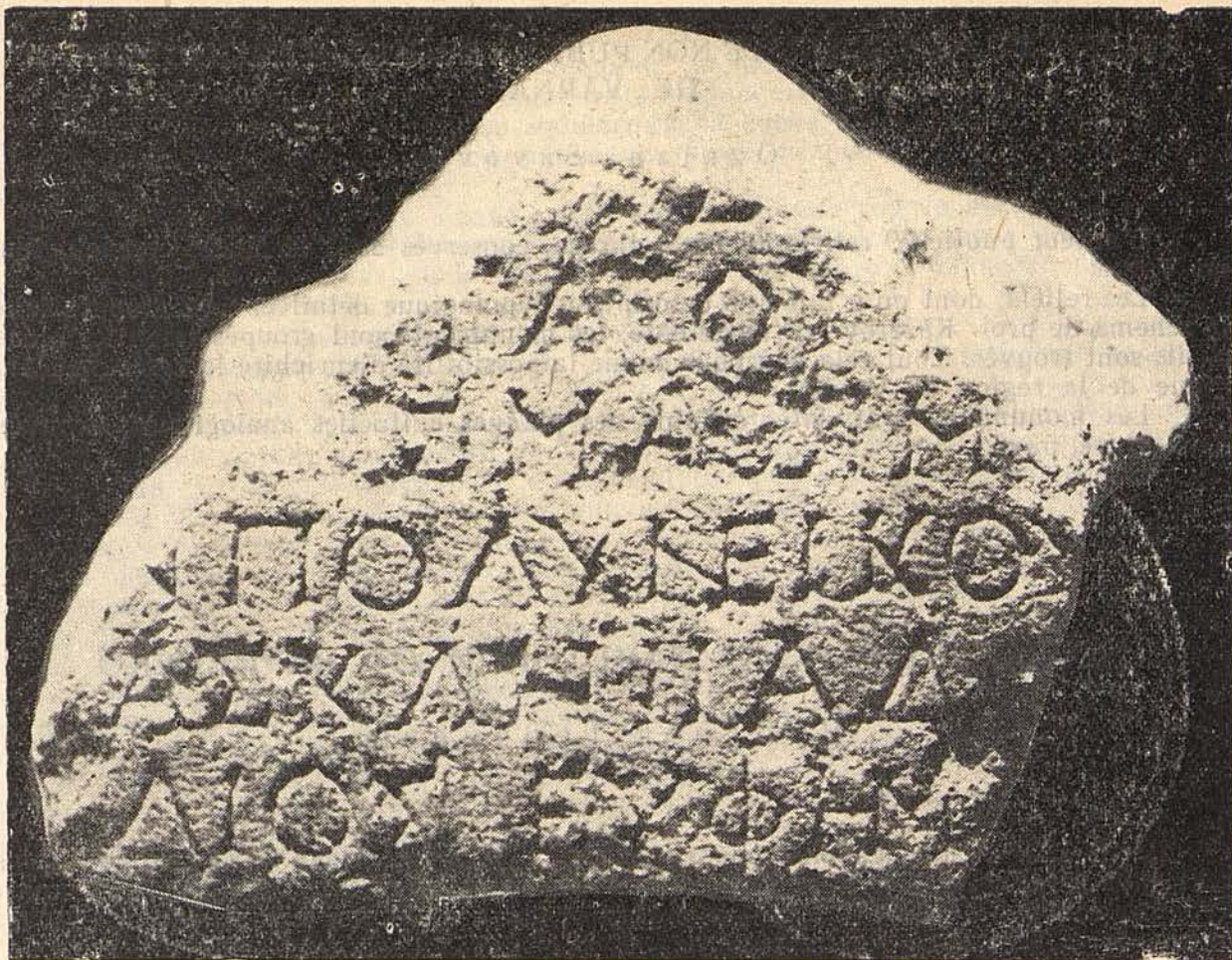
Надписът представлява списък на лица, на които са запазени предимно, и то не винаги изцяло, бащините имена. Дали вдясно е имало още една колона имена, не може да се каже.

На първия ред се вижда част от отвесна хаста и долната част на буквата Σ. На четвъртия ред от буквата Ν е запазена дясната половина. Името Πολυγείκης сре- щаме в един надгробен паметник от Асеновград² и като вариант — женско име Πο- λυγίχη в една надгробна плоча с релеф от Балчик.³ Краят на името в 6 ред дава ня- колко възможности за допълване: Κλαύδιος, Ποσίδιος, Ἀρμόδιος, от които допъл- ването Κλαύδιος е най-допустимо, имайки предвид употребата на други латински

¹ Тези паметници ми бяха любезно предоставени от Ара Маргос, уредник на музейната сбирка в гр. Девня, комуто изказвам благодарност.

² G. Mihailov, Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae, III, 1019.

³ Ibidem, I², 26.

Обр. 1. Фрагмент от плоча с надпис от гр. Девня
Fig. 1. Bruchstück einer Inschrift aus Devnja

имена в паметника именно Γαίος и Μάξιμος. Това ни дава основание да приемем, че упоменатите лица са романизирани траки или гърци. Името Εὐφημος е рядко. У нас се среща само в един надпис от Созопол.⁴

2. Фрагмент от плоча. Варовик. Височина 0,168 м, ширина 0,145 м, дебелина 0,138 м. Музейната сбирка на гр. Девня. Инв. № 53 (обр. 2).

Отломъкът е неправилно отчупен от всички страни. Върху недобре огладената повърхност е издълбан гръцки надпис в 9 реда. До четвъртия ред буквите Ν, Α и Σ са изписани небрежно и с различна големина; Ο не изпълва целия ред, както е в следващите редове. На първите четири реда височината на буквите е от 0,01 до 0,015 м, а на следващите редове между ясно начертани линии 0,012 м.

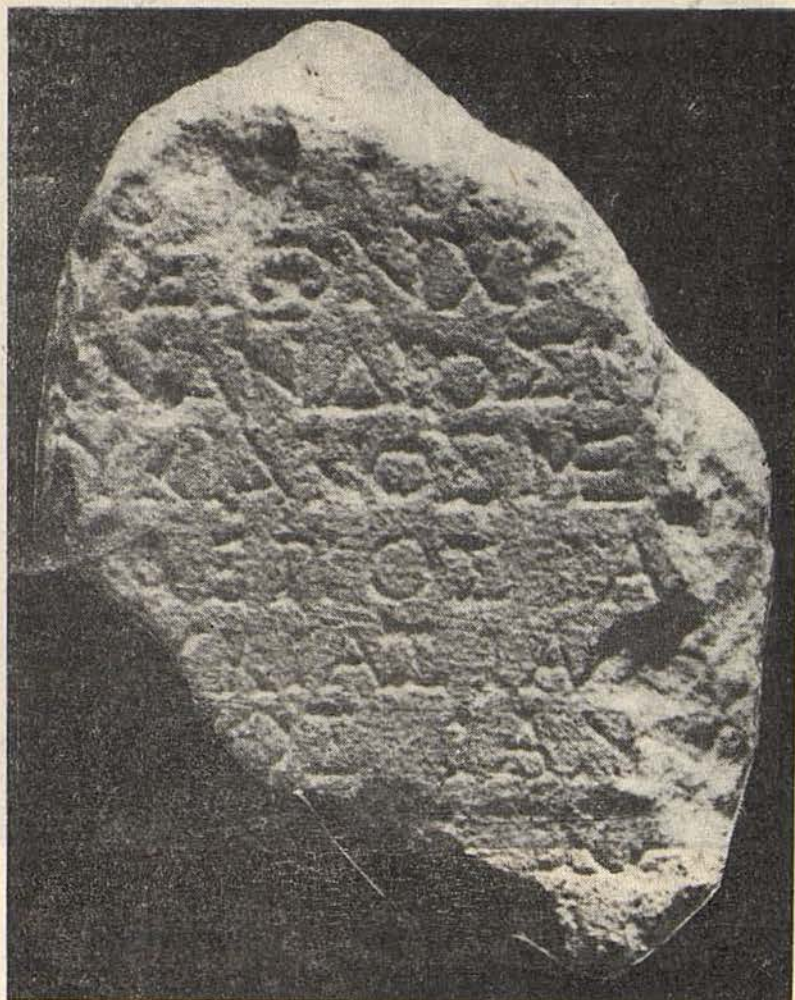
----- ·/| -----
----- σιω Χι -----
----- γ. γδρος Ι -----
----- υχιανός Με -----
5 [----- Βα]λέριος[α[γ -----]
----- υχία; Ια[γ -----]
----- ος Ιαγ -----
----- <ς> Κα -----
----- \^ -----

⁴ Ibidem, I², 424.

В лигатура на 4-ти ред са буквите ΜΕ.

Паметникът представлява списък на лица.

В редовете 5-и — 8-ми имената са отделени с малко празно място. На 2-ри ред името е от типа Τιμασίωυ. Ред 3-ти — името може да се допълни като [Μέ]γαυδρος или [Ξέ]γαυδρος, често срещани в тая област. Ред 4-ти — собственото име е по-скоро

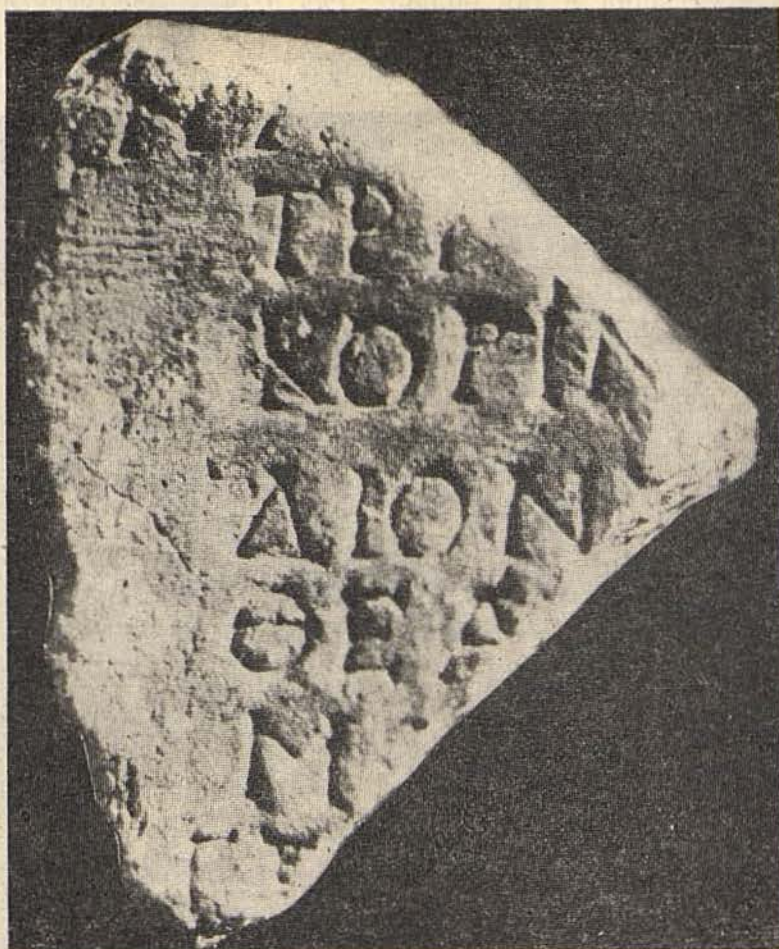
Обр. 2. Фрагмент от плоча с надпис от гр. Девня

Fig. 2. Bruchstück einer Inschrift aus Devnja

[Μο]υχιανός, отколкото по-рядко срещаното Λουχιανός. Ортографията на 5-ти ред може да бъде и [Ουα]λέριος. Най-вероятното допълване на името в 6-ти ред е [Γλα]υχίας, което се среща в черноморските колонии. На 5-и, 6-ти и 7-ми ред от бащините имена са запазени само началните букви Ια, Ια и Ιαν, което говори, че лицата по всяка вероятност са били братя. На 8-ми ред каменоделецът, изглежда, е допуснал грешка, поради което написаното е било изчукано и на така образувалото се с около 0,001 — 0,002 м по-ниско надписно поле е издълбал верният текст. Пред Κ се вижда съвсем слабо буквата Σ от първата редакция. От 9-ти ред са запазени наклонена хаста и лявата половина на Μ или Ν.

3. Фрагмент от плоча. Варовик. Височина 0,153 м, ширина 0,118 м, дебелина 0,129 м. Музейната сбирка на гр. Девня. Инв. № 51 (обр. 3).

Фрагментът е отчупен от всички страни, но вляво текстът е цял. Върху добре огладената повърхност е запазена част от надписа в 7 реда с височина на буквите 0,015 м.

Обр. 3. Фрагмент от плоча с надпис от гр. Девня
Fig. 3. Bruchstück einer Inschrift aus Devnja

-- NA -----
 Τρυ [φ -----]
 Κοριν -----
 Διονυ [σ -----]
5 Θεα -----
 Μ -----
 Γ Τ -----

Паметникът представлява списък на лица. На първия ред изцяло е запазена буквата Ν, пред нея част от хоризонтална хаста, а след нея долната част на Α. На 2-ри ред името се отнася към групата имена с корен Τρυφ и най-вероятно в нашия случай да имаме Τρύφωυ,⁵ което личи от женското му съответствие Τρυφῶσα, в

⁵ Ibidem, I², 14, 47 bis, 51, 187, 187 bis, 307 bis, 314, 135.

⁶ Ibidem, I², 22.

Одесос.⁷ На 3-ти ред името може да се допълни като Κόριν[θος], Κορίν[θιος]. На ред 4-ти името принадлежи към групата имена, производни на Διδύσος: Διδύσιος, Διδυσοδώρος, Διδυσογένης, често срещани гръцки имена. На ред 7-и първата буква може да бъде Γ или Σ. От втората са запазени хоризонтална и част от отвесна част, вероятно Ε.

Обр. 4. Декрет от гр. Варна

Fig. 4. Dekret aus Varna

4. Фрагмент от плоча. Мрамор. Височина 0,205 м, ширина 0,240 м, дебелина 0,120 м. Намерен при изкопна работа на ул. «П. Каравелов» 12, Варна. Археологически музей Варна. Инв. № II 4934 (обр. 4).

Фрагментът представлява горната част от плоча с фронтон. Върху добре огладеното надписно поле са запазени четирите начални реда с височина на буквите от 0,013 до 0,025 м.

[Ἐπὶ ᾧ] ἐρέω Ζήν[ε]ι - - - - -]

Δό[γμα]

[Ἐπε]δὴ Ἄρτ[ε]μ - - - - -]

- - - - - Ο Ν Ω Ν - - - - -

- - - - -

Паметникът представлява декрет. Формата за родителен падеж Ζήν[ε]ι: среща-ме в една надгробна плоча от Одесос,⁸ което е ортографска разновидност на генитива Ζήν[ε].⁹ По всяка вероятност става дума за жреца Ζήν[ε]ς Ἀγαθήγορος, споменат в един списък на жреческата колегия, също от Одесос.¹⁰ Името на гражданина, в чиято чест

⁷ Ibidem, I², 175, 202.

⁸ Ibidem, I², 291.

⁹ Ibidem, I², 46, 154, 186 bis.

¹⁰ Ibidem, I², 46.

Обр. 5. Фрагмент от оброчна плоча от с. Ветрино

Fig. 5. Bruchstück eines Weihreliefs aus Vetrino

е издаден декретът, може да се допълни като 'Αρτεμίδωρος или 'Αρτέμω, често употребявани имена в Одесос.

5. Фрагмент от оброчна плоча с релеф. Мрамор. Намерен при оран югоизточно от с. Ветрино, Варненско. Височина 0,850 м, ширина 0,132 м, дебелина 0,018 м. Археологически музей Варна. Инв. № II 4938 (обр. 5).

Фрагментът представлява горната половина от плочата. Отзад е груба. В дълбоко релефно поле, оградено от страни с тясна, а отгоре с по-широка дъговидна рамка, е представен доста пластично бог Аполон до кръста. Дясната ръка отчупена до лакътя. В лявата ръка държи лира.

Върху горната част на рамката е издълбан гръцки надпис с височина на буквите 0,007 — 0,011 м.

Θεῷ Φαίβῳ

Паметникът е посветен на бог Аполон.

NEUE EPIGRAPHISCHE DENKMÄLER

Violeta Terzieva

Der Verfasser veröffentlicht 5 epigraphische Denkmäler, die in der letzten Jahren in Varna und in der Umgebung gefunden sind.

1. Bruchstück einer Kalksteinplatte mit griechischer Inschrift. Dëvnja. Höhe — 0,147m, Breit — 0,168 m, Dicke — 0,126 m. Fig. 1.

2. Bruchstück einer Kalksteinplatte mit griechischer Inschrift. Devnja. Höhe — 0,168 m, Breit — 0,145 m, Dicke — 0,138 m. Fig. 2.
3. Bruchstück einer Kalksteinplatte mit griechischer Inschrift. Devnja. Höhe — 0,153 m, Breit — 0,118 m, Dicke — 0,129 m. Fig. 3.
4. Bruchstück einer Marmorplatte mit griechischer Inschrift. Varna. Höhe — 0,205 m, Breit — 0,240 m, Dicke — 0,120 m. Fig. 4.
5. Bruchstück einer Weihreliefs von Appolo. Vetrino, Bez. Varna. Höhe — 0,085 m, Breit — 0,132 m, Dicke — 0,032 m. Fig. 5.

ДВА НАДГРОБНИ СТАРОХРИСТИЯНСКИ НАДПИСА ОТ ЧЕРНОМОРИЕТО

В. Бешевлиев

1. В южната част на град Варна, не далеч от пристанището, на улица «Омуртаг» е била намерена при поправка на улицата една мраморна плоча с надпис, която първоначално е имала формата на кръст. Тя е висока 0,42 м, широка 0,205—0,200 м и дебела 0,085 м. Височината на буквите е 0,035 м. Сега е във Варненския археологически музей (инв. № III 631).

Εὐθαδέε κα- τάχίτε 'Α- μαζόνια πιστὶ ὁρμου- 5. μένι ἀπὸ χωρίου Κικι- δαδον ὄρον Κ[ο-] τιαέον ἐπαρχ[ί-]	[α]ς Φρυγία Σ[α-] 10. [λ]ουταρίας ἐ[τε-] [λ]ιόθι μη(γός) 'Οκτ[οβ-] ρίου κα' ἐνδ(ικτιόνος) ἡ' (?)
---	---

Четенето или допълването на края на последния ред не е сигурно. Тук може да се чете ϵ' или α' η , ако буквата Λ не е погрешно издълбана вм. Δ . Формата на буквата Δ се среща и върху други надписи от Варна (напр. V. B e š e v l i e v, Spätgriechische und spätlateinische Inschriften aus Bulgarien, Berlin, 1964, Nr. 97). Хоризонталната хаста на буквата Π излиза като покрив от двете страни. Същата форма в № 105, 125, 161* и др. Буквата омега се среща само в думата $\chi\omega\rho\acute{\iota}\nu$ (р. 6). В думата $\delta\rho\mu\omega\acute{\mu}\epsilon\eta$ (р. 4) знакът 8 би могъл да представя друга форма на омега, понеже звукът ω в $\chi\omega\rho\acute{\iota}\nu$ (р. 6), $\Sigma\chi\lambda\omicron\upsilon\tau\alpha\rho\acute{\iota}\alpha\varsigma$ (р. 10) и $\text{'}\omicron\kappa\tau\omicron\beta\rho\acute{\iota}\nu$ (р. 12) се предава с $\omicron$ с хоризонтална черта отгоре. Все пак не е изключено във формата $\delta\rho\mu\omega\acute{\mu}\epsilon\eta$ да се крие известният късногръцки преход на $\omicron$ в υ . Буквата η се явява само в съкращението $\mu\eta\gamma\acute{o}\varsigma$. Историческата ортография, с изключение на един случай, е напълно пренебрегната. Писачът не различава дълги и кратки гласни. Той си служи с една съвършено чисто фонетична азбука: за всеки звук само един знак.

В стария град Одесос около VI в. е съществувала една голяма колония от Мала Азия, както показват намерените надгробни надписи. Повечето колонисти са били търговци от Витиния (№ 249), Галатия (№ 111 и 120), от Понтийската област (№ 100, 101 и 102) и Сирия (№ 97, 99 и 117). Настоящият надпис принадлежи на една жена: Амазония от село Кикидадон във Фригия Салутарис.

Женското име Амазония под формата $\text{'}\text{Α}\mu\alpha\zeta\omicron\nu\acute{\eta}$ е иначе известно (вж. F r. P r e i s i g k e, Namenbuch, Heidelberg, 1922, 22; P a p e - B e n s e l e r, Eigennamen 68). Името на селото $\text{Κικιδάδον-Κικιδάδων}$, което, изглежда, е изцяло запазено, се среща тук за първи път. Надписът е важен не само като едно ново доказателство за връз-